

SEAS

MATINALS SEAS 2023-2024

BALMA BLAVA (SANT LLORENÇ DEL MUNT)

Diumenge, 8 d'octubre de 2023

Itinerari :

Antic pont de Cal Robert, Riera de les Arenes, Forn de calç del Camí de Can Pèlecs, Jaciment de Can Bofí, Can Pèlecs , Avenc de Can Pèlecs , La Balma Blava i Can Garrigosa

Antic pont de Cal Robert

Actualment, per anar a cal Robert des de la carretera BV-1221, cal travessar la riera de les Arenes a l'alçada de la Torre de l'Àngel. Però antigament hi havia un pont del que només en queden les restes de l'estrep meridional i part, molt emboscat i malmès, del septentrional.

Es tracta de l'estrep situat al vessant hidrogràfic dret de la riera, que juntament amb l'oposat (desaparegut durant els aiguats de l'any 1962) suportaven el tauler en el seus dos extrems. Probablement es tractés d'un pont de tram recte, format per un tauler que treballava com a biga, senzillament recolzada en les piles i estreps.

La part conservada està fonamentada a la roca, aprofitant una gran codina, que alhora, fa de tallamars i d'esperó a la vegada (reforçat per un muret de pedra collat amb morter de calç). Aquesta estructura està feta de pedra, fang i còdols de diferents mides lligades amb morter de calç. S'hi observen varies obertures del mateix diàmetre a tot el parament que respon als posts col·locats durant la seva construcció. En un dels costats per sobre, es conserva part del paredat de pedra, que sembla més antic.

El Pont de Can Robert, permetia travessar en direcció als masos situats a Sant Llorenç del Munt (Can Robert, Can Pobla, Can Garrigosa, El Bofí, Can Pèlecs, El Gabi...) en cas de baixada sobtada d'aigües. La riuada de l'any 1962 va emportar-se'l aigües avall. Des de llavors, l'accés es va per dins el llit de la riera i en cas de pluges, per la zona urbanitzada del municipi que arriba fins al carrer de les Boixaderes a través d'un pont que travessa la canal provinent del Cingle dels Cavalls i la Carena de l'Estret.

Riera de les Arenes

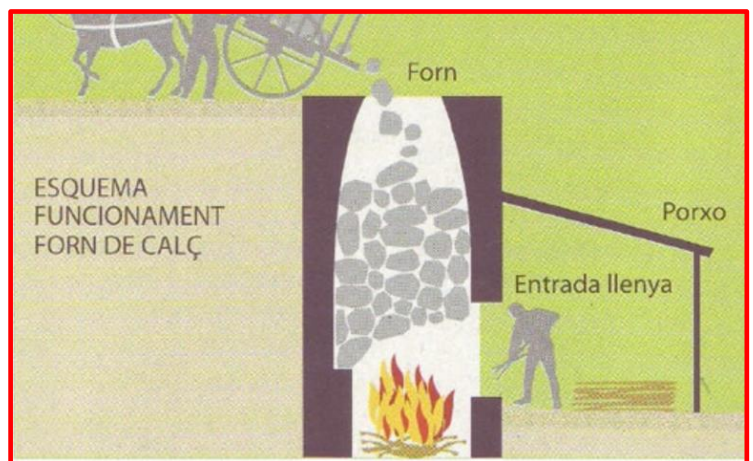
Històricament, la Riera de les Arenes ha estat una via natural de comunicació; per ella hi passava en part el Camí Ral i permetia a la gent accedir als masos situats en el massís de Sant Llorenç del Munt. Per ella, també hi transcorrien els carros

carregats amb la calç provinent dels diferents forns de calç construïts a proximitat dels seus marges i se n'extreia la sorra necessària per al funcionament del forn de vidre de Can Torrella.

Però cíclicament com tots els cursos intermitents d'aigua, durant períodes pluviomètrics molt sostinguts o bé amb una quantitat de precipitació concentrada en un període breu, les rieres poden esdevenir veritables rius, amb crescudes ràpides i sobtades provocant veritables catàstrofes. I això és el que va passar la nit del 25 i 26 de setembre de l'any 1962, on en 24 hores es concentraren entre 180 i 220 litres. A l'observatori de Sabadell es va recollir una intensitat de 144 litres/hora. La força intempestiva de l'aigua amb l'important moviment de transport de sòlids al llarg de tota la riera de les Arenes afectà greument una bona part de la població matadepereña; s'emportà el pont de Can Robert o de la Torre de l'Àngel del qual actualment en queden vestigis i s'emportà diversos trams de la carretera de Sabadell a Talamanca, entre ells, el tram pròxim al corral de la Barata i arrasà les poblacions de Rubí i Terrassa. La reconstrucció per part de la Diputació de Barcelona del tram de la carretera a l'alçada de la Barata es feu una cinquantena de metres més endins, retallant una formació de glacis i un aflorament rocós. El material extret es diposità sobre l'antic traçat i a la vora de la riera, però les posteriors crescudes s'han emportat aquest material arrossegant-lo riera avall, més d'un quilòmetre (blocs d'un metre de diàmetre i un pes de dues tones aproximadament) i molts d'aquests blocs es troben actualment a l'alçada del Torrent de l'Escaiola.

Forn de calç del Camí de Can Pèlacs

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per

impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800° C i els 1.000 °C perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhídrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banqueta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s'encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d'encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s'apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d'aquest procés ja es podia desenfornar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Jaciment de Can Bofí.

Es considera que l'antiguitat de la masia, si més no documentalment, pot aportar dades en futures intervencions de caràcter arqueològic que posin al descobert estructures, actualment, no visibles.

Tot i així, fora de l'abast de protecció de l'àrea que delimita el Catàleg (2009), hi ha com a mínim tres forns de calç. No s'ha fet cap intervenció arqueològica, tot i que sí un estudi arquitectònic de la masia de final de carrera (ALGAR, Ignasi i ARÓS, Joan; 2005). Es desconeix l'abast real del possible jaciment o de les possibles estructures que hi puguin haver.

Segons Miquel Ballbé (1985), el primer document conegut que fa referència a Can Bofí pertany al segle XI

Can Pèlecs

El primer nom documentat d'aquesta casa és el de mas Busqueta o Sabusqueta (Ballbé; 1985). No és fins el segle XVI que es comença a conèixer amb el nom actual: can Pèlecs. Fou fruit del casament de la pubilla del mas Busqueta amb Gabriel Pèlacs de Castellar del Vallès.

Can Pèlecs és una finca situada entre Can Bofí i Can Garrigosa, dins del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac, entre els 700 i els 800 metres sobre el nivell del mar.

Les estructures físiques de l'explotació es divideixen entre la pairalia, actualment destinada a segona residència, i la masoveria, habitada tot l'any.

La pairalia s'ha convertit en un conjunt residencial, dividit en diversos propietaris. Situada just al darrera de la masoveria, uns metres al nord-est, està composta per diferents cossos, amb diferents alçades. El cos principal és de planta irregular i coberta de dos aiguavessos de teula àrab. En alçada consta de planta baixa i primer pis, amb coberta plana. La façana principal s'orienta a migdia i presenta una porxada d'arcs de mig punt. El parament és llis i arrebossat, pintat de color terrós, amb el perímetre de les obertures (arcs, finestres i portes) pintades amb una franja blanca. El sòcol és de pedra. Una escalinata de cinc graons donen accés a la galeria d'arcs i a la planta baixa, una mica sobre aixecada del sòl. La façana està coronada per una cornisa amb decoracions geomètriques esgrafiades intercalant rombes i franges verticals. També destaca en planta baixa algunes fornícules amb una escultura d'estil neoclàssic, que representa a Santa Cristina, en honor a la propietària que la feu construir.

Un segon cos s'annexa al principal en angle de 90°. Aquest consta de planta baixa i dos pisos. La coberta és de teules àrabs a dues aigües, amb el carener paral·lel a les façanes allargades, que s'orienten de sud a nord. L'acusada pendent del terreny va obligar a omplir de terra l'espai davant la casa i configurar feixes de conreu. Encara són visibles les restes de murs de l'antiga masia i el trull, més a ponent que l'actual.

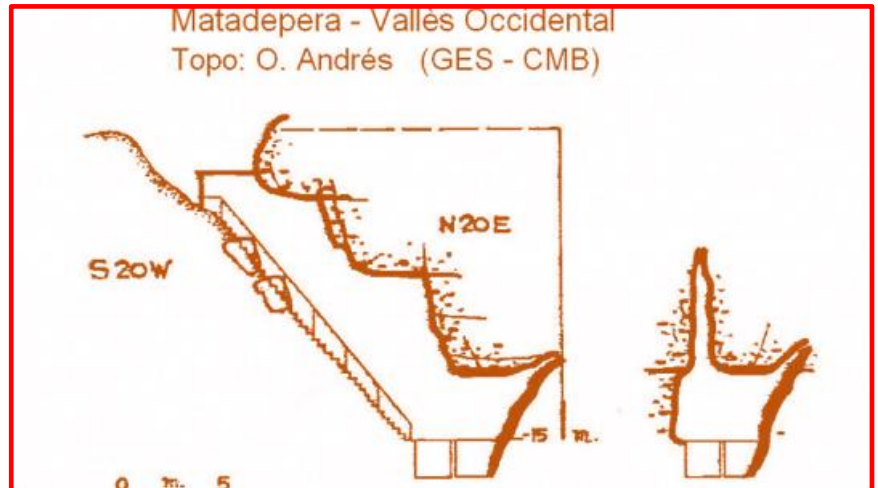
El jardí també és un element remarcable del conjunt. Es tracta d'un jardí molt antropitzat d'un classicisme italià, a l'igual que l'edifici residencial, on dominen les pèrgoles, l'enllosat i els murs fets de paredat.

A part de les construccions residencials, destaca tot el sistema de recollida d'aigua de pluja i d'escorrentia per l'abastiment de la propietat. L'aigua s'emmagatzema en dues grans basses i dues cisternes soterrades: una sota la masoveria i l'altra sota la falsa feixa de l'hort de la masoveria. Actualment, les masoveres de Can Pèlecs mantenen una explotació agropecuària de la finca de caràcter ecològic, autosuficient i diversificada. Es manté l'hort, la cria d'aviram i d'ovicaprins, així com la recol·lecció i conreu de plantes i herbes amb finalitats remeieres i alimentàries.

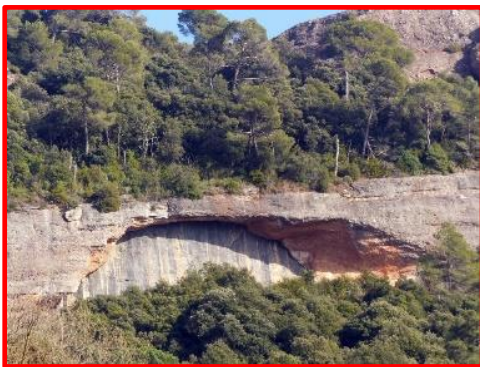
A mitjans dels anys 50 del segle passat, la finca podia mantenir entre colles de boscaters, carboners, servei, masovers, residents, jardiners i menestrals fins a 60 persones.

Avenc de Can Pèlecs

Avenc situat a l'interior d'una roureda, a l'est de Can Pèlecs. L'accés es fa pel camí que des del mas s'adreça cap a Can Garrigosa. Es tracta d'una antiga cisterna emprada pels habitants del mas aprofitant les filtracions d'aigua que havia a l'interior de la cavitat. Can Pèlecs el va utilitzar com a cisterna d'aigua fins que més endavant construï els dipòsits d'obra del damunt.

La Balma Blava

La Balma Blava està situada en ple massís de Sant Llorens del Munt i l'Obac, en l'espadat que es troba a 'Obaga Gran de Can Pèlecs, just per sota del vessant oest de la Roca Petanta i el Morralet de la Mare de Déu.

L'accés es fa pujant pel dret, des del torrent de la Pedrera, un cop voltat el camí de Can Pèlecs. Situats en el revolt del trull de Sa Busqueta, entremig d'una roureda s'observa la bellesa natural d'aquesta balma, que contràriament a la tonalitat vermellova de la majoria de balmes del massís, té una paret de tonalitats blavoses. El seu origen es deu a un procés càrstic. L'erosió ha excavat o gratat en aquest vessant del penya-segat durant mil·lennis, en un estrat més bla i més susceptible als efectes de meteorització, les glaçades i l'erosió química fins a desprendre'n una part que es localitzen en forma de blocs ciclopis, dispersos per l'obaga, dins el bosc fins a la canal de la Pedrera.

La seva profunditat és minsa, però la forma, semi-circular que ofereix i la tonalitat blava de la paret vertical de l'interior al bell mig d'aquest paratge, fan d'aquest indret un paratge d'excel·lent bellesa

Can Garrigosa

Masia situada a migdia de la balma blava, entre can Pèlacs i can Robert, per damunt la cota 650 del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Flanquejat a llevant pel torrent homònim, domina una sèrie de feixes, fruit del conreu continuat de les terres més properes.

Es tracta d'una masia de planta rectangular que consta de planta baixa, pis i golfes. La coberta és a dues aigües, amb el carener perpendicular a la façana principal, orientada a migdia. Està envoltada per un tancament amb una obertura a la banda de ponent i una altra a migdia. El pati està empedrat.

Observacions: Destaca l'era, situada a la banda del darrera juntament amb una gran bassa natural que disposa d'un decantador que recollia les aigües pluvials a través de reguerons o canals fets al terra. Aquests darrers han pràcticament desaparegut i només es conserva el decantador que a primera vista sembla un petit safareig i la bassa.

Davant la masia, hi trobem una estructura semblant a un colomar, de planta quadrada sustentada sobre quatre pilars. Segons informació oral proporcionada pels habitants de la finca, es tracta d'un espai de construcció moderna destinada al fill del propietari per tal que pogués estudiar. En l'inventari del patrimoni arquitectònic de la Generalitat consta erròniament com colomar.

Aquests escrit s'ha extret del Mapa de Patrimoni Cultural de Matadepera Oficina de patrimoni Cultural Ajuntament de Matadepera Juny 2021 --- Redacció: Jordi Montlló Bolart